

Píše Luboš Merhaut

(E*forum, 08. 07. 2015)

Knihu **O ženské práci. Dobové (sebe)reflexe a polemiky** vydal Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i. (2014). Připravil ji pracovní tým ve složení **Marie Bahenská, Libuše Heczková a Dana Musilová** – v návaznosti na publikace *Ženy na stráž!* a *Iluze spásy* (s opakovaným a výmluvným podtitulem *České feministické myšlení 19. a 20. století*, 2010 a 2011) – jako materiálový souhrn svého dosavadního výzkumu a příslib plánované rozsáhlejší monografie o ženské práci. Vyšel ze zjištění, že pojem pracovitosti, který zůstával stranou odborné pozornosti (historické, sociologické či ekonomické), lze nahlížet nejen jako příznačnou, ceněnou i animovanou ženskou vlastnost, ale především jako svébytný společenský fenomén. Úvodní studie podtrhuje dynamiku vztahů ženy a práce, zaměření na historické podoby ženské práce, resp. práce žen v její jedinečnosti a zároveň v rámci společenských potřeb a předsudků. Cílem je „nastínit pomocí vybraných textů status, formy a proměny ženské práce během 19. a 20. století v českých zemích na pozadí různých přístupů – etického, genderového a třídního. Záměrně jsme volily méně známé či dosud needitované texty převážně z denního tisku, ženských (profesních) časopisů a memoárů a doplnily je o dobový a sociální kontext. U těchto dokumentů jsme uvedly jejich podrobnější charakteristiku. Chronologické řazení dokumentů usnadňuje čtenáři orientaci v problematice ženské práce v perspektivě moderní společnosti českých zemí“ (s. 9).

Antologie je rozčleněna do 47 kapitol, které účelně sledují konkrétní typy pracovní činnosti, jejich reflexe nebo související problémové okruhy a které jsou vždy předznamenány úvodní tematicko-faktografickou charakteristikou; výbor zahrnuje 73 textů z rozmezí let 1869–1956. Škoda, že v aparátu chybí jejich soupis; účelný by byl již proto, že jejich soustředěný přehled neposkytuje ani Obsah (se shrnujícími položkami Úvodem a Textová část). Jde – jak naznačeno – o žánrově i názorově pestrý výběr (většinou nepodepsaných) časopiseckých a novinových článků, zpráv, dokumentů, anket, úvah, osvětových a programových textů, odborných zamyšlení, profilových článků ženských periodik, ale i vzpomínkových textů či úryvků z rozsáhlejších pojednání. Zachycuje perspektivy a vývody mnohdy protikladné, a to z pramenů různého založení, společensko-politické orientace. Lze v něm vyznačovat i relativně soudržné linie, např. v souvislosti se změnami koncepce ženství a feministické sebereflexe prostřednictvím řady jmen literátek a představitelk ženského hnutí (Marie Červinková-Riegrová, Růžena Jesenská, Teréza Nováková, Olga Stránská, Františka Plamínková, Juliana Lancová, Jožka Jabůrková aj.).

„Pro pochopení vrstevnatosti problému, mnohonásobné determinace ženské práce rodem, třídou, náboženstvím, regionem i rasou se musíme seznámit s její dobovou

reflexí. Naše kniha přináší určitý typologický průřez diskusemi o ženské práci. Texty prozrazují ty souvislosti, jež statistika, která pro ženskou práci v našem regionu až do prvního desetiletí 20. století zůstávala ne zcela přehledná, nemůže přinést,“ konstatovaly autorky (s. 10). Těžily z metodologicky promyšleného a otevřeného vědomí různorodých teoretických přístupů k vztahu, resp. protikladu práce žen a mužů a zároveň z potřeby přiblížit se perspektivě původních, dobových diskusí o těchto otázkách. Vybrané texty sledují cesty vymezování, uznávání, prosazování a rozšiřování ženských rolí a pracovních polí postupně v dosti rozlehlém časovém rozpětí (a v rozličných státoprávních konstelacích): od ošetrovatelské práce pro chudé a nemocné přes vychovatelství a učitelství, uplatnění v poštovních a telegrafních službách, domáckou a posléze tovární práci, první generace žen v intelektuálně založených profesích, další rozrůžňování povolání, v nichž se ženy mohly uplatnit, válečné „mobilizace“ práce, až k ideologii „budování socialismu“, „emancipaci bez reflexe ze strany emancipovaných“. Kromě dnes ceněné mezioborové perspektivy nebo průhledu do reprezentativního souboru dobových periodik, žurnalistických výkonů a diskusí v zvolené specifické tematické rovině je tato (ženská) práce O (nejen) ženské práci přínosná i z literárněhistorického hlediska. Může nabídnout potřebné zakotvení a východisko pro poznání praktické ženské pracovitosti jako předpokladu porozumění možnostem ženské umělecké tvořivosti, prosazující se ve zvláštních podmínkách a nabývající svébytných podob. V slíbené monografii snad i o tom podrobněji...

www.ipsl.cz